

УДК 378.33:004

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ "ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ІНФОРМАЦІЯ"

Романишин Ю. Л.

У статті розглядається використання інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні дисципліни "Фінансово-економічна інформація". Розкрито суть, мету та завдання дисципліни. Проведено короткий огляд лекційного та практичного курсів навчальної дисципліни. Показано вплив інформаційно-комунікаційних технологій на формування професійних навичок у документознавців, інформаційних аналітиків у сфері фінансово-економічної інформації. Розглянуто основні види дослідно-практичних завдань, які спрямовані на використання інформаційно-комунікаційних технологій при формуванні професійних умінь та навичок з дисципліни "Фінансово-економічна інформація".

Ключові слова: документознавець, інформаційний аналітик, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційні системи, фінансово-економічна інформація.

В статье рассматривается использование информационно-коммуникационных технологий при изучении дисциплины "Финансово-экономическая информация". Раскрыты цель и задачи дисциплины. Проведен краткий обзор лекционного и практического курсов учебной дисциплины. Показано влияние информационно-коммуникационных технологий на формирование профессиональных навыков у документоведов, информационных аналитиков в сфере финансово-экономической информации. Рассмотрены основные виды исследовательско-практических заданий, направленных на использование информационно-коммуникационных технологий при формировании профессиональных умений и навыков по дисциплине "Финансово-экономическая информация".

Ключевые слова: документовед, информационный аналитик, информационно-коммуникационные технологии, информационные системы, финансово-экономическая информация.

The author considers the use of information and communication technologies for studying the course "Financial and Economic Information". The essence, purpose and objectives of the course are revealed. A brief overview of lectures and practicals in this discipline is offered. The article shows the influence of information and communication technologies on the formation of professional skills of documentation specialists, information analysts in the field of financial and economic information. The main types of explorative and practical tasks aimed at using information and communication technologies in the process of forming professional skills and knowledge of the discipline "Financial and Economic Information" are described.

Key words: documentation specialist, information analyst, information and communication technologies, information systems, financial and economic information.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими проблемами. Сучасний стан розвитку економіки України характеризується різними факторами: від кризових явищ у діяльності підприємств, трансформаційних перетворень щодо розвитку соціально орієнтованої ринкової економіки, введення інноваційних методів управління процесами (як виробничими, так і управлінськими) до професійної роботи з інформацією у фінансово-економічній сфері [1]. Робота з інформацією у фінансово-економічних установах змінюється під впливом інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) та широких функціональних можливостей засобів комп'ютерної техніки. Інформаційні потоки в діяльності будь-якого підприємства визначають особливості його інформаційної системи. Інформація стала стратегічним чинником будь-якого виду діяльності і дає змогу правильно оцінити бізнес-середовище, мінімізувати ризики, віднайти нові способи вирішення завдань, створити конкурентні переваги, є основою прийняття управлінських рішень щодо функціонування та перспективного розвитку підприємства [4].

Для фінансово-економічних установ важливою особливістю є те, що об'єкт управління пов'язаний із виробленням та переробкою інформації, оскільки робота з інформацією становить основу діяльності таких організацій. Інформація є як предметом, так і продуктом їх праці, а процес автоматизації "основного виробництва" зводиться до автоматизації операцій обробки фахової інформації. Процеси та технології роботи з документами у фінансово-економічних інформаційних системах можуть бути широко застосовані і при роботі з інформацією в інших інформаційних системах [3; 5]. Проте досить часто фахівці зустрічаються з такою проблемою, як брак практичних навичок та умінь роботи з інформацією й організації ефективної інформаційної діяльності у даній сфері. Тому виникає потреба у професійних кадрах, які спроможні: задовольнити вимоги інформаційного ринку праці; ефективно застосовувати новітні інформаційні технології у здійсненні інформаційної діяльності в різних сферах; володіти професійними вміннями та навичками роботи з різними видами інформації; задовольнити інформаційні потреби як організації, так і споживачів у зручних для них формах. На сьогоднішній день формування та розроблення принципів і методів роботи з фінансово-економічною інформацією (далі – ФЕІ) є не тільки внутрішньою справою установ такого профілю, тим паче, що якісне задоволення потреб споживачів неможливе без використання інформаційних технологій, ретельного аналізу ринкової ситуації та можливостей інформаційних структур. Усі ці проблеми розглядаються в рамках вивчення дисципліни "Фінансово-економічна інформація".

Аналіз останніх досліджень та публікацій з проблеми із зазначенням нерозв'язаних проблем або аспектів. Існує велика кількість теоретико-практичних праць, які присвячені дослідженням різних аспектів даної теми. Так, дослідженням ефективності використання ІКТ у навчальному процесі та у формуванні професійної готовності майбутніх фахівців займалися вчені: К. Дурай-Новакова, Л. Дягілева, М. Жалдак, Т. Івашкова, О. Кареліна, В. Клочко, З. Курлянд, Ю. Машбиць, В. Слассьонін та ін. Праці таких науковців, як В. Бездрабко, Н. Кушнарєнко, О. Матвієнко, І. Морозюк, М. Слободяника, Л. Філіпової та ін. присвячені вивченню особливостей фахової підготовки документознавців-менеджерів. Використання інформаційних систем та інформаційних технологій у роботі установ та організацій різного профілю досліджували А. Батюк, С. Войтко, С. Глівенко, І. Грибик, В. Новак, І. Новаківський, І. Рогач, М. Твердохліб та ін.

Однак, незважаючи на значний науковий доробок вчених, все ще залишаються недостатньо висвітленими в сучасних наукових джерелах питання формування професійних умінь та навичок у документознавців, інформаційних аналітиків у сфері фінансово-економічної діяльності з використанням ІКТ.

Мета публікації – розглянути завдання дисципліни "Фінансово-економічна інформація" та вплив інформаційно-комунікаційних технологій на формування професійних умінь і навичок у документознавців, інформаційних аналітиків за фаховим спрямуванням.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливості та різні види інформації, які циркулюють у діяльності підприємств і організацій, визначають специфіку впровадження інформаційних систем та роботу з інформаційними технологіями. Це стосується і фінансово-економічних установ. Адже, крім опрацювання управлінської інформації, фінансово-економічні інформаційні системи повинні включати також форми представлення такого роду інформації, носії, технології її аналітико-синтетичної обробки, процеси документної та види фахової інформаційної діяльності [2; 3]. Серед проблем, які виникають у процесах прийняття управлінських рішень у фінансово-економічній сфері, варто виділити: відсутність необхідної релевантної ФЕІ, якісного інформаційного забезпечення, недостатнє використання раціональних інформаційних технологій при аналітико-синтетичному опрацюванні інформації та нестача кваліфікованих фахівців з інформаційної діяльності. Одним із шляхів вирішення даних проблем є, перш за все, підготовка кадрів, які здатні професійно працювати з інформацією саме у фінансово-економічній галузі.

В Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу на кафедрі документознавства та інформаційної діяльності в навчальний план підготовки бакалаврів за напрямом 6.020105 "Документознавство та інформаційна діяльність" введено дисципліну "Фінансово-економічна інформація", яка належить до циклу професійно-практичної підготовки. Вивчення курсу здійснюється впродовж

VII семестру 4-го року навчання. Загальна кількість годин, яка відводиться на опанування навчальної дисципліни, складає 108 год. (3 кредити), з яких: 18 лекційних годин, 36 год. – практичних занять, 54 год. – самостійної та індивідуальної роботи. Формою семестрового контролю виступає залік.

Метою дисципліни є формування в студентів системи спеціальних знань у сфері фінансово-економічної інформації та набуття практичних навичок щодо використання систем опрацювання ФЕІ в різних галузях народного господарства, економіки, комерційної діяльності тощо. Курс відображає: вивчення теоретичних основ організації та функціонування інформаційних систем у різних галузях народного господарства та комерційних структурах; вивчення організації та методології розв'язання банківських та фінансово-економічних завдань за допомогою сучасних інформаційних технологій і з урахуванням провідної практики банківської та фінансової діяльності в Україні і міжнародних стандартів та нормативів у цих галузях діяльності.

Завдання курсу – дати студентам знання та виробити основні навички щодо застосування методів роботи з ФЕІ в практичній діяльності; формування аналітичного мислення та розвиток практичних умінь щодо прийняття управлінських рішень, спрямованих на вирішення проблем установи у сфері фінансово-економічної інформації з використанням інформаційних технологій.

У результаті вивчення дисципліни студенти набувають знань у напрямках:

- нормативно-правового забезпечення роботи з фінансовою та економічною інформацією;
  - теоретичних основ організації і функціонування систем обробки фінансової та економічної інформації;
  - методології розв'язання завдань з економічної і фінансової інформації в установах різного типу та їхнього інформаційного забезпечення;
  - методів використання інформаційних систем опрацювання економічної інформації;
  - особливостей фінансової та економічної інформації;
  - принципів створення інформаційних систем фінансово-економічних установ;
  - структури та можливостей електронної пошти Національного банку України;
  - функціонування системи передавання банківської інформації;
  - типів та призначення електронних грошей;
  - особливостей системи фінансових розрахунків;
  - структури інформаційних систем у податковій сфері та страхуванні.
- До умінь, які формуються в студентів під час вивчення курсу, відносимо:
- структурування, роботу та аналіз ФЕІ в установі;
  - використання банківських систем передавання документів;
  - здійснення моніторингу ефективності систем електронних грошей;
  - оцінювання ефективності функціонування сучасних фінансово-економічних інформаційних систем, що ґрунтуються на інформаційних технологіях, враховуючи провідний міжнародний і вітчизняний досвід.

Методика викладання базується на поєднанні лекційних та практичних занять. Структура лекційного матеріалу включає вивчення наступних тем: 1. Поняття фінансово-економічної інформації; 2. Особливості роботи з фінансово-економічною інформацією; 3. Фінансово-економічні інформаційні системи; 4. Банківські електронні системи передавання інформації та документів; 5. Система електронних грошей; 6. Інформаційні системи комерційного банку; 7. Інформаційна система фінансових розрахунків; 8. Інформаційні системи податкової служби України; 9. Інформаційні системи в страхуванні.

Мета практичного заняття полягає у засвоєнні теоретичного матеріалу та формуванні на його основі практичних умінь і навичок. Використання ІКТ на практичних заняттях є невід'ємним елементом навчальної підготовки майбутніх документознавців, інформаційних аналітиків. На заняттях студенти використовують ІКТ для: пошуку, опрацювання, аналізу та вивчення необхідної інформації; формування практичних навичок і умінь роботи з різноманітною інформацією та професійними ІКТ; самостійного розв'язування різного роду завдань; роботи над проектами та презентаціями; дослідження інформаційних потоків фінансово-економічних установ (за вибором студента); виконання тестових завдань для перевірки знань і умінь студентів [6].

Практичні заняття з дисципліни "Фінансово-економічна інформація" спрямовані на розвиток навичок та вмій: аналізувати та здійснювати пошук ФЕІ у різних інформаційно-пошукових системах, зовнішніх та внутрішніх джерелах; роботи з сучасними фінансово-економічними інформаційними технологіями та системами; представлення опрацьованої інформації у найоптимальніших формах та за допомогою сучасних засобів інформаційних технологій. Навчальний курс акумулює в собі набуті раніше студентами теоретичні знання та, особливо, практичні навички з таких дисциплін, як: "Інформаційні технології", "Системи управління базами даних", "Економіка інформаційної діяльності", "Інтернет-технології та ресурси", "Менеджмент електронних документів", "Макроекономіка", "Мікроекономіка" тощо. Ця дисципліна є базовою для подальшого вивчення таких курсів, як "Інформаційна діяльність у фінансово-економічній сфері", "Маркетинг інформаційних продуктів та послуг" та ін.

Ефективність використання ІКТ у навчальному процесі пояснюється тим, що вони наближують абстрактний характер навчальної діяльності до реальної предметної професійної сфери, сприяють розвитку професійної мотивації, активізують залучення студентів до різних форм навчання, поєднують індивідуальне освоєння знань із взаємозв'язком у професійній діяльності. Підготовка кваліфікованих та конкурентоздатних фахівців передбачає розвиток та формування в студентів професійних аналітично-креативних навичок продуктивного та творчого рівнів.

Основна увага звертається на практичне застосування теоретичних знань та поглиблення практичних умінь і навичок. Цьому сприяють різні види практичних робіт, які частково імітують сучасні інформаційні процеси у фінансово-економічних установах та пов'язані з аналітичною роботою. До таких видів робіт відносимо:

- моделювання фінансових ресурсів (на основі аналізу моделі планування фінансових ресурсів FRP студенти створюють моделі власних фінансових ресурсів);
- дослідження особливостей міжнародних, європейських та українських електронних систем передавання банківських повідомлень (SWIFT, TARGET, "Клієнт-Банк" тощо);
- аналіз банківських інтернет-послуг та спеціалізованих систем інтернет-банкінгу (студенти досліджують інтернет-сайти 10 українських банків, здійснюють порівняльний аналіз та з'ясовують, які послуги інтернет-банкінгу надаються для фізичних та корпоративних клієнтів, їхні особливості і функціональні можливості, цінову політику і т. д., які спеціалізовані системи інтернет-банкінгу використовуються, тощо);
- робота над проектом на тему: "Аналіз фінансово-економічної інформації банківської установи" та презентація результатів за допомогою сучасних мультимедійних технологій;
- дослідна робота на тему: "Аналіз цін" (дослідження динаміки цін на вибрані групи товарів, яке триває 3 місяці);
- інформаційно-аналітичний інтернет-моніторинг сайтів віртуальних платіжних систем та віртуальних фондових бірж України (перелік інтернет-сайтів для аналізу: www.bifit.com, www.profix.com.ua, www.bssys.com, www.privat24.ua, www.ibank.ukrsotsbank.com (www.pravex.com/ukr/pravex-online/faq/client-bank), www.portmone.com.ua, www.webmoney.com.ua, www.imoney.com.ua, www.interplat.com.ua, www.forexua.com тощо).

Такі види робіт дають змогу студентам використовувати сучасні види ІКТ при підготовці завдань та готують їх до практичної діяльності, даючи можливість застосувати набуті під час навчання знання на практиці. Цьому сприяє той факт, що для виконання практичних завдань студенти вибирають і досліджують професійно-орієнтовані інтернет-сайти і фінансово-економічні та банківські установи, аналізують їх реальні процеси. Вони мають змогу спробувати себе у ролі інформаційного аналітика для обраної ними організації. При формуванні практичних умінь та навичок ми основну увагу звертаємо на такі засоби ІКТ, як телекомунікації та інтернет-технології, які дають змогу майбутнім документознавцям, інформаційним аналітикам виявити свій творчий потенціал і розвивати в студентів креативно-проектувальні здібності. Засоби інтернет-технологій використовуються не тільки для виконання завдань на практичних заняттях, самостійного навчання, роботою над науково-дослідними завданнями, а також для використання різноманітних їх функціональних можливостей у професійній галузі, а саме у фінансово-економічній сфері.

Самостійна робота студентів з курсу "Фінансово-економічна інформація" має наступні форми: поглиблення та розширення знань, набутих з лекційного курсу за рекомендованими джерелами; повторення модулів вивченого матеріалу; підготовка до практичних занять, колоквиуму та заліку. Індивідуальна робота передбачає роботу на аудиторних заняттях (усне опитування, тестування, виконання індивідуальних, творчих, домашніх завдань тощо), індивідуальне консультування викладачем студентів із тематики курсу.

Для досконалого оволодіння матеріалом навчальної дисципліни студентам необхідно постійно розширювати свої знання, удосконалювати аналітико-дослідні навички, активізувати самостійну пізнавальну діяльність.

Висновки та перспективи подальших розвідок із даного напрямку. Отже, вивчення дисципліни "Фінансово-економічна інформація" формує в студентів уміння логічного і критичного професійного мислення при роботі з ФЕІ, використовуючи як традиційні джерела, так і фахові віртуальні сервіси мережі Інтернет. Документознавець, інформаційний аналітик як сучасний фахівець інформаційної сфери повинен також володіти і професійно орієнтованими знаннями та навичками в конкретній предметній галузі діяльності.

Подальших розвідок потребують дослідження особливостей і методичних аспектів використання ІКТ та інтерактивних методів навчання у викладанні професійно орієнтованих дисциплін у навчальному процесі підготовки документознавців, інформаційних аналітиків.

Література

1. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітична інформація як визначальний чинник забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання / Л. В. Гнилицька // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2011. – № 3 (157). – Ч. 2.
2. Інформаційні системи та технології в економіці: навч. посіб. / за ред. В. С. Пономаренка. – К. : Академія, 2002. – 544 с.
3. Новаківський І. І. Інформаційні системи у менеджменті: системний підхід : навч. посіб. / І. І. Новаківський, І. І. Грибик. – Львів : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2007. – 197 с.
4. Римар Г. А. Інформаційні джерела контролю та аналізу витрат підприємства / Г. А. Римар // Економічні науки. Серія "Облік і фінанси". – Луцьк, 2011. – Вип. 8 (29). – Ч. 4.
5. Рогач І. Ф. Інформаційні системи у фінансово-кредитних установах : навч. посіб. / І. Ф. Рогач, М. А. Сендзюк, В. А. Антонюк. – К. : КНЕУ, 1999. – 216 с.
6. Романишин Ю. Л. Використання засобів інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування практичних умінь і навичок майбутніх документознавців-менеджерів / Ю. Л. Романишин // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – Запоріжжя, 2008. – Вип. 48. – С. 274–279.